SVT Programetiks informationsbrev 2023-03-27

INSLAG FÄLLDES TROTS FÖRTYDLIGANDE – VAR INTE TYDLIG RÄTTELSE

I ett inslag som sändes i Rapport och Aktuellt om ett terrordåd i Somalia sades felaktigt att Eritrea gav stöd till terrorgruppen al-Shabab. Redaktionen sände ett ”förtydligande” i Rapport ett par dagar senare, men inslaget fälldes ändå i granskningsnämnden. Enligt nämnden var det dels inte tillräckligt tydligt att meddelandet innebar en rättelse av en felaktig uppgift. Dessutom sändes förtydligandet bara i Rapport och inte i Aktuellt – trots att en rättelse enligt nämndens praxis i möjligaste mån ska sändas för samma publik som tagit del av den felaktiga uppgiften. Enligt nämnden är det inte givet att de två nyhetsprogrammen har samma publik.
Ytterligare tre nyhetsinslag prövades – och friades – vid nämndens senaste möte.

FÖRTYDLIGANDE RÄCKTE INTE FÖR ATT RÄTTA FELAKTIG UPPGIFT

FÄLLT: *Rapport,* SVT1, 2022-10-30, kl. 19.30 och *Aktuellt,* SVT2, 2022-10-30, inslag om ett terrordåd i Somalia; fråga om saklighet och beriktigande. Dnr. 22/03432.

Inslaget som sändes i både Rapport och Aktuellt den 30 oktober handlade om ett terrordåd i Somalias huvudstad Mogadishu. Två bilbomber hade sprängts och minst hundra personer hade dödats. Den jihadistiska terrorgruppen al-Shabab låg bakom dådet, och i slutet av inslaget sa reportern bland annat:

”Den svaga och mycket korrupta somaliska staten saknar kraft och resurser att besegra al-Shabab. Terrornätverket får också stöd utifrån av bland annat Eritrea, och andra terrornätverk.”

I Rapport den 1 november sändes ett förtydligande som löd: ”Så ska vi göra ett förtydligande. Den 30 oktober sa vi i ett inslag att Eritrea stödjer terrorgruppen al-Shabab i Somalia. Enligt FN ska Eritreas stöd till terrorgruppen upphört 2018.”

Inslagen anmäldes av en person, som skrev att Eritrea felaktigt hade anklagats för att stödja terroristgruppen al-Shabab.

SVT skrev i sitt yttrande att redaktionen genom anmälan uppmärksammades på att uppgiften om att Eritrea stöttade al-Shabab inte längre stämde. Efter ytterligare kontroll gjordes därför ett förtydligande i SVT Nyheters huvudsändning, Rapport 19.30, den 1 november.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att en rättelse i möjligaste mån ska sändas för samma publik som tog del av den felaktiga uppgiften, och att det inte är givet att nyhetsprogrammen Rapport kl. 19.30 och Aktuellt har samma publik. Förtydligandet som sändes i Rapport kan därför inte tillmätas betydelse för saklighetsfelet i Aktuellt. Vidare skriver nämnden att varken benämningen ”förtydligande” eller informationen i meddelandet tillräckligt klargjorde att uppgiften i de ursprungliga sändningarna var felaktig. SVT har därmed inte följt bestämmelsen om beriktigande och inslagen i Rapport och Aktuellt den 30 oktober stred mot kravet på saklighet.

KLIMATAKTION OCH DÖDSFALL I TYSKLAND BESKREVS KORREKT I MORGONSTUDION

FRIAT: *Morgonstudion,* SVT1, 2022-11-29, inslag om en klimataktiviströrelse i Tyskland; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 22/03682.

Inslaget handlade om en klimataktiviströrelse i Tyskland, vars medlemmar bland annat genomförde aktioner genom att limma fast sig på vägar. SVT:s Europakorrespondent redogjorde hur debatten kring

rörelsen såg ut i Tyskland. En av programledarna sa att en tysk terroristexpert sagt att klimataktivister är på väg att bli en extremistisk rörelse. Programledaren frågade korrespondenten vad som ligger bakom oron för radikaliseringen i denna miljö, varpå korrespondenten sa bland annat följande:

”En del av tittarna kommer säkert ihåg […] Bader Meinhof-ligan, RAF, Röda arméfraktionen på 60- och 70-talen som var då vänsterterrorism som låg bakom ett 30-tal terrormord. Och det här jämför man då, den här företeelsen; unga människor som blir så pass radikaliserade så att målen helgar medlen. Nu tycker många att det här är en ganska överdriven jämförelse, men vissa beröringspunkter har nämnts i debatten och väcker oro.”

Därefter berättade korrespondenten om en tragisk olycka i Berlin, där en kvinna blivit överkörd av en lastbil. Ett specialfordon som skulle ha kunnat komma fram och lyfta på lastbilen kom inte fram i tid, eftersom en så kallad ”klimat-klistrar-aktion” blockerade vägen. Olyckan hade lett till en rättssak i Tyskland där man nu försökte utreda huruvida klimataktivisterna bar ett ansvar för att kvinnan dog.

Inslaget anmäldes av en person som menade att det framstod som att aktivisterna orsakat cyklistens död genom att utryckningsfordonet försenats. Det stämde inte, menade anmälaren, eftersom sjukvårdspersonal redan var på plats för att behandla cyklisten. Anmälaren menade också att inslaget blev obalanserat eftersom klimataktivism jämfördes med vänsterterrorism och att det saknades information om att klimataktivisterna agerade utifrån strikta icke-våldsprinciper.

SVT skrev i yttrandet att korrespondenten inte slog fast att aktionen orsakat kvinnans död, utan redogjorde för förloppet och den rättssak som följde. Beskrivningen som gavs stämde överens med den medierapportering som finns om fallet. Bland annat skrev en tysk dagstidning att räddningsfordonet enligt brandkårens beräkningar blev omkring tio minuter försenat på grund av klimataktivisternas aktion, vilket försämrade kvinnans chans att överleva. Vad gäller jämförelsen mellan klimataktivism och vänsterterrorism ansåg SVT att det tydligt framgick att korrespondenten och programledaren refererade till jämförelser som framförts i den pågående debatten i Tyskland. Korrespondenten poängterade även att många tyckte att jämförelsen var överdriven.

I beslutet skriver granskningsnämnden att det tydligt framgick att korrespondentens uttalanden om radikalisering inom tysk miljöaktivism var en sammanfattning av den tyska debatten i ämnet. Vidare framhöll korrespondenten att många ansåg att jämförelsen med vänsterterrorism från 1960- och 1970-talet var överdriven. Inslagets utformning stred inte mot kravet på opartiskhet i denna del.

Vad gäller beskrivningen av en olycka anser nämnden att SVT i yttrandet hade visat grund för uppgiften att en klimataktion i Berlin ledde till att räddningsarbetet försenades och att detta påverkade en skadad kvinnas överlevnadschanser. Mot bakgrund av detta medför korrespondentens beskrivning av den aktuella händelsen inte att inslaget stred mot kravet på saklighet.

TÄNKBARA SCENARION ÄR INTE KLAR STATISTIK – OK ATT AVRUNDA FHM-PROGNOS

FRIAT: *Aktuellt,* SVT2, 2022-10-20, inslag om Folkhälsomyndighetens scenarier för smittspridning av covid-19; fråga om saklighet. Dnr. 22/03333.

Inslaget handlade om att covid-19-pandemin fortfarande pågick och att smittspridningen i samhället var hög. I Aktuellts studio visade programledaren upp statistik från Folkhälsomyndigheten (FHM) och sa bland annat att 1,5 procent av svenskarna bar på viruset den föregående månaden.

En grafik visades med ett linjediagram för FHM:s tre olika smittspridningsscenarion inför hösten 2022. Vid den högsta punkten på kurvan för det allvarligaste scenariot av smittspridning visades en ruta med texten ”2 900 fall per dag”. Samtidigt sade programledaren bland annat följande: “I dag släpptes nya prognoser från FHM som visar på att smittspridningen kan öka ännu mer i höst. Tre scenarion räknar myndigheten med. Den blå kurvan här är den med minst spridning, den gula lite mer och så den röda då viruset sprider sig som värst. I det röda scenariot är det 2 900 personer som får covid-19 varje dag, som värst.”

Senare i inslaget intervjuades FHM:s generaldirektör i studion. Hon sade bland annat att det var väldigt svårt att göra modeller, men att det till följd av virusmutationer kunde hamna någonstans kring den röda linjen som visats.

Inslaget anmäldes av en person som ansåg att siffran 2 900 i grafiken var felaktig och presenterades på ett missvisande sätt. Anmälaren anförde att den rätta siffran var 2 800, enligt FHM:s rapport för det allvarligaste scenariot.

FHM:s exakta siffra för det högsta antalet i detta scenario var 2 822 på en dag. SVT beklagar att siffran som angavs i sändningen därmed inte hade avrundats på ett helt korrekt sätt. Detta delvis berodde på hur FHM:s graf var utformad. SVT framhöll samtidigt i sitt yttrande att differensen mellan 2 822 och 2 900 inte var så pass stor i sammanhanget att inslaget i sin helhet riskerade att bli missvisande.

Granskningsnämnden ansåg också i sin bedömning att skillnaden mellan siffrorna 2 900 och 2 822 inte var av sådan betydelse i sammanhanget att avrundningen medförde att inslaget stred mot kravet på saklighet i denna del. Till grund för bedömningen vägde nämnden in dels generaldirektörens förklaringar av graferna, dels att den kritiserade delen av inslaget inte handlade om fastställd statistik utan om tänkbara scenarion.

Anmälaren var även kritisk till att det i inslaget talades om antalet som skulle *få* covid-19 varje dag och inte om antalet rapporterade fall per dag, som var den formulering som användes i den aktuella rapporten. SVT anförde i sitt yttrande att detta sätt att uttrycka sig är en för publiken begriplig förenkling som man tidigare hade använt sig av för att berätta om antalet nya bekräftade fall. Nämnden höll med om att den förenklingen inte innebar att inslaget blev missvisande. Inslaget stred därför inte heller mot kravet på saklighet i denna del.

SAKLIGT ATT UTESLUTA FLYKTINGSTRÖM TILL RYSSLAND

FRIAT: *Aktuellt*, SVT2, 2022-11-22, inslag om flyktingströmmar från Ukraina; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 22/03719.

Inslaget var från Aktuellt-studion och handlade om flyktingströmmar från Ukraina. En grafik med karta och tabell över antalet flyktingar till Polen, Tyskland, Tjeckien, Italien och Spanien visades. Samtidigt sa programledaren: ”Ja, runt åtta miljoner människor har alltså lämnat Ukraina sen Rysslands attack den 24 februari, och här så ser vi de fem största mottagarländerna. Störst, flest har flytt till Polen, som ju har nära band till Ukraina. Där befinner sig 1,5 miljon människor.”

Inslaget anmäldes av en person som skrev att Aktuellt dolt flyktingströmmen från Ukraina till Ryssland. Anmälaren skrev att det var ett avsiktligt bedrägeri och en snedvridning av fakta.

SVT skrev i sitt yttrande att det stämmer att många av de som lämnat Ukraina har tagit sig till Ryssland. Det är dock långt ifrån självklart att alla dessa är flyktingar. FN, Europaparlamentet och Human Rights Watch har alla rapporterat om tvångsdeportationer från Ukraina till Ryssland samt belyst svårigheterna med att lita på siffrorna från Ryssland. Eftersom det är mycket svårt att säkerställa hur stor flyktingströmmen från Ukraina till Ryssland är valde redaktionen att inte redovisa denna i det aktuella inslaget. Inslagets syfte var inte heller att redogöra för vart alla de åtta miljoner människor som hade lämnat Ukraina hade tagit sig, utan vilka de största mottagarländerna av flyktingar var.

I beslutet konstaterar granskningsnämnden att inslaget var en del av bevakningen av kriget i Ukraina och handlade om att det orsakat den största flyktingvågen i Europa sedan andra världskriget. Mot bakgrund av det som anförts i SVT:s yttrandet, angående svårigheterna att fastställa storleken på flyktingströmmen från Ukraina till Ryssland, stred inte inslaget mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!